

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ ΤΑ ΥΠ'ΑΡΙΘΜΟΝ 16 ΚΑΙ 17

Ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ Β. Μυστακίδου, ὧν κατάλογον ἐδημοσίευσα ἐν τῇ Ἑπετηρίδι τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν¹, ἀξία ἰδίας σπουδῆς καὶ μελέτης, ἐκτὸς ἄλλων, εἶναι καὶ τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 16 καὶ 17, ἅτινα περιέχουσιν ἐκθεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὸν Ε' ἀποσταλεῖσαν αὐτῷ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1914. Τὸ πρῶτον τούτων, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 16, εἶναι γραφομηχανημένον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 17, εἶναι πρωτόγραφον, ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ γραφομηχάνησις².

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 16 χειρόγραφον ἀποτελεῖται ἐκ φύλλων ἠριθμημένων 133 (1—120 + α'—ιγ'). Ἐν τούτῳ ἀναγράφει ὁ Μυστακίδης τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας αὐτοῦ 1) Ἐν Τυβίγγῃ (φ. 3—83), 2) ἐν Στουτγάρδῃ (φ. 84—98), 3) ἐν Μονάχῳ (φ. 99—120) καὶ 4) ἐν τῷ Ἐπιμέτρῳ τῆς ἐκθέσεως (φ. α'—ιγ') παρέχει ἀντίγραφα ἔργων τινῶν ἀναφερομένων ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ.

Ἐνεκα τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ παρόντος τόμου τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐκδίδω κατωτέρω τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας αὐτοῦ μόνον ἐν Μονάχῳ (φ. 99—120), ἐξ ὧν δύνανται οἱ ἀναγνώσται νὰ λάβωσι γνῶσιν περὶ τῆς ἀξίας καὶ σπουδαιότητος καὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Μυστακίδου.

Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ἐκ τῆς πλουσιωτάτης εἰς τε ἔντυπα καὶ χειρόγραφα ἀδελκῆς τε καὶ δημοσίας βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου πολλὰ δύναται τις ὠφελῆθῆναι ἔχων καιρὸν, ἵνα πρὸς μελέτην διαθέσῃ. Ἐν αὐτῇ ἰδιαιτέρως ἔτυχον ἀδελφικῆς μερίμνης τοῦ ἐξόχου κυρίου Leidinger, διευθυντοῦ τῶν χειρογράφων,

¹ Τόμος ΙΕ', σ. 352—404 καὶ ΙΣΤ', σ. 100—210.

² Τόμος ΙΕ', σ. 355—357, ἐνθα ἡ περιγραφή τῶν καταλοίπων τούτων. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 17 καταλοίπῳ ὑπάρχουσι καὶ τινα σημειώματα τοῦ Μυστακίδου διαγραφέντα ὑπ' αὐτοῦ ἢ μὴ περιληφθέντα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 16 γραφομηχανημένῳ καταλοίπῳ.

ἀκαδημαϊκοῦ, καὶ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ διδάκτορος κ. Gerhäuser καὶ γενναιοτάτης εἰς ἔργασίαν ἐν τοῖς χειρογράφοις συνδρομῆς διὰ τῆς διαταγῆς, ἣν ἔδωκαν, ἐμοὶ χαρίζομενοι. Ἐπεμελήθη ὅπως ἐξελέγξω τίνα χειρογραφα εἶδεν ἢ ἐμελέτησεν (ἀνέγνω) ὁ Κρούσιος, ἔκ τινων δὲ ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, ἵνα ἐκγράψω κεφάλαιά τινα, περὶ ὧν δὲν ἐκτείνομαι νῦν.

Ἐπέτυχον, ἴν' ἀνεύρω ἀνεκδότους ἔτι ἐπιστολάς τοῦ Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου, Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, τοῦ Μελάγχθονος, τοῦ Ἰακώβου Διασσωρίνου, κυρίου Δωρίδος, Μιχαὴλ Σοφριανοῦ καὶ ἄλλων, ταύτας δὲ κυρίως ἐν τῇ μεγάλῃ συλλογῇ τοῦ Καμεραρίου, τῇ Collectio Camerariana cod. lat. 10351—10478, τῇ πολυτόμῳ¹. Τὴν συλλογὴν ταύτην συνίστημι ἰδιαίτατα εἰς τοὺς μέλλοντας, ἵνα γράψωσιν ἱστορίαν ἐν γένει τῶν τῆς Ἀναγεννήσεως χρόνων καὶ τῶν γραμμάτων². Οὐδεμία ὑπάρχει ἐπιστολὴ λατινιστὶ βεβαίως μὴ περιέχουσα λέξεις καὶ φράσεις πολλὰς ἢ ὀλίγας ἢ καὶ σειρὰς ἑλληνιστί. Ἐν βλέμματι εἰς τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἐπιστολῶν δεικνύει τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐνθερον φορὰν τῶν πεπαιδευμένων πρὸς τὰς κλασσικὰς γλώσσας καὶ δὴ τὴν Ἑλληνικὴν Αἰνίγματα, ἐπιγράμματα, ἑλληνιστὶ ἐπιστολαὶ μαρτυροῦσιν ἐμφανέστατα τὴν τῶν πνευμάτων τροπὴν πρὸς τὴν διὰ κλασσικῆς παιδείσεως μόρφωσιν. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἀπῆντησα καὶ τὴν ἐπιστολὴν Ἀντωνίου τοῦ Ἐπαρχοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθονα χρονολογουμένην ἐξ Ἐνετίας τῆς ζ' ἑλαφβολιῶνος αὐμζ' ἐν ὀκτὼ φύλλοις εἰς 4ον³ ἐν Τουρκογραικίᾳ (σ. 543—545) ἤδη δεδημοσιευμένην, τὴν τοῦ Δεσπότη τῆς Σάμου Ἰακώβου Βασιλικοῦ πρὸς τὸν Μελάγχθονα ἀπὸ Βρουξέλλων τῆς 8 ἀνθεστηριῶνος τοῦ αὐμζ' γεγραμμένην καὶ ταύτην γνωστὴν ἐκ τῆς Τουρκογραικίας (σ. 556)⁴ τὴν ἀπανταχοῦσαν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, τὴν ὑπὲρ τοῦ Καππαδόκου Στεφάνου ἐκδοθεῖσαν μηνὶ μαΐω Ἰνδικτ ιβ' καὶ ταύτην ὁμοίως ἐν τῇ Τουρκογραικίᾳ (σ. 552—553) κατακεχωρισμένην μετὰ λατινικῆς μάλιστα

¹ Joach. Camerarius 1526 Noribergae in Schola Sebaldina (nunc recens instituto) docere coepit 1535 Tubingae factus professor fuit, 1541 Lipsiam migravit. Τὴν σημείωσιν παρέλαβον παρὰ τοῦ Κρούσιου (Turcogr. 552). Ἀπεβίωσε τῇ 17 Ἀπριλίου 1574.

² Ὅ ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ Καταλόγου τῶν Cod. Latinoꝝ Bibliothecae Reg. Monacensis περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης ἔγραψεν ἐν Sitzungsber. d. philos. hist. classe τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου 1873, «über die Handschriftliche Sammlung d. Cammerarii und ihre Schicksale» πραγματείαν, ἣν δὲν ἀνέγνω.

³ Ἐν τῷ αὐτογράφῳ (ὕψος 0,220X0,160 πλ.) προστίθεται εἰς τὴν ἔσω ἐπιγραφὴν ἡ λέξις «τῷ σοφωτάτῳ». Ἡ ἔξωθι ἐπιγραφὴ «Τῷ ἐπιεικεστάτῳ κυρίῳ Φιλίππῳ τῷ Μελάγχθονι».

⁴ Ὑψος 0,300X0,200. Ἡ ἔξωθι ἐπιγραφὴ «Τῷ σοφωτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Φιλίππῳ τῷ Μελάγχθονι, κάμοι σεβασμωτάτῳ».

μεταφράσεως¹. Ἀνελίττων περαιτέρω τὴν πολύτιμον ταύτην συλλογὴν, τὴν λατινικὴν, εὗρον καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος τῷ Ἰακώβῳ Διασσωρίνῳ κυρίῳ Δοσίδος καὶ τῷ Ἰακώβῳ Βασιλικῷ δεσπότη Σάμου, ἀνδράσι εὐγενίᾳ τε καὶ ἐπιστημῶν ἐμπειρίᾳ καὶ στρατηγικαῖς ἀρεταῖς ἐπιφανεστάτοις². Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐν τρισὶ σελίσιν τῆς κόλλας, κεχρονησμένη τῇ ἑαρινῇ τροπῇ (ὕψος 0,200×0,160)³ ἀνέκδοτος οὕσα κεῖται ἐν ἀντιγράφῳ, τυγχάνει δὲ ἀξία δημοσιεύσεως καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλ' ἰδίως διότι θυμίαμα εὐγνωμοσύνης ἐν αὐτῇ προσάγεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Ἐν τῇ Τουρκογραφικῇ δημοσιεύονται δύο ἐπιστολαί, μία τοῦ Διασσωρίνου καὶ ἕτερα τοῦ Βασιλικῷ πρὸς τὸν Μελάγχθονα, ὅστις διὰ τοῦ Καμεραρίου διὰ μιᾶς πρὸς ἀμφοτέρους, συγγενεῖς μάλιστα ὄντας, ἀπαντᾷ (σ. 557). Ἡ τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς ἐπιγραφὴ δεικνύει τὴν τῶν Ἑλλήνων τούτων ἐν πολλοῖς σπουδαιότητα καὶ τὸν χαρακτήρα.

Τοῦ Μελάγχθονος ἐπιστολὴν ἑτέραν ἀντέγραψα πρὸς τὸν οἰκουμένηκὸν πατριάρχην Ἰωάσαφ τὸν Μεγαλοπρεπῆ σεσημασμένην ἡμέρα «τῆ ἀπὸ τῆς μετοπωρινῆς Ἰσημερίας ἰσ', ἔτει τῆς Χριστογονίας αφρηθ'» ἐκ Λειψίας. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐν πρωτογράφῳ γεγραμμένη κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους τῆς σελ. (ὕψ. 0,300×0,200) ἐστὶν ἀνέκδοτος, διάφορος δὲ τῆς ἐν

¹ Ἐν ἀντιγράφῳ ἡμίφυλλον δεδιπλωμένον εἰς δύο καὶ τὰς τέσσαρας σελίδας πλήρες ἔχον (ὕψος 0,200×0,160). Ἐπίσημη τὴν προσοχὴν τῶν μελλόντων, ἵνα συμβουλευθῶσι τὴν συλλογὴν. Ἐπὶ τῆς μνηολογίας ἐγὼ ἀναγινώσκω «Ἰουνίῳ», ἐνῶ ἐν τῷ ἐντύπῳ ἔχει «μαίῳ», ἀλλ' ὄρα ὅτι ἐν τῇ μεταφράσει, ἥτις ἐν τῇ ἀπαρτηρήτῳ, τῇ ἐπομένῃ σελίδι, τετύπεται, φέρεται «mense Junio».

² Διασσωρίνος, ἐνίοτε καὶ Διασσωρίνος, Ῥόδιος, μαθητὴς τοῦ Ἐρμοδώρου τοῦ Ἀησιάρχου, ἀντιγραφεὺς χειρογράφων, ἀλλὰ καὶ ρηφοκίνδυνος, ὡς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Βασιλικός, ἐγένετο ἵππαρχος ἐν τῷ στρατεύματι Καρόλου τοῦ Ε' μετασχὼν τῶν ἐπὶ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν στρατειῶν τοῦ αὐτοκράτορος τούτου. Ὅρα περὶ αὐτοῦ L e g r a n d, Bibl. Hell. τόμ. 1. N. 133. Χειρόγραφα αὐτοῦ σώζονται ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων καὶ ἐν Ἐσκουριαλείῳ. Διὰ τοῦ Βασιλικῷ ἐγνωρίσθη ἐν Γερμανίᾳ καὶ μετὰ τοῦ Μελάγχθονος. Ἐκ Κύπρου, ὅπου ἐτελεύτησε θάνατον ὄξιν τῇ 17 Αὐγούστου 1562, γράφει καὶ τῷ πατριάρχῃ (Ἑλλ. Φιλ. Σ. λλ. τόμ. ΙΑ', σ. 71—72 καὶ L e g r a n d, αὐτόθι, τόμ. 2, σ. 355) ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς αὐτοῦ καὶ λέγει ὅτι ὁ ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμὼν, ὁ ἀνέκαθεν Ἡρακλείδης συγγενὴς αὐτῷ ἐστίν. Ἡ ἐν Τουρκογραφικῇ (σ. 556) ἐπιστολὴ τοῦ Διασσωρίνου πρὸς τὸν Μελάγχθονα ἀναδημοσιεύεται παρὰ L e g r a n d, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 354. Ὁ δὲ Βασιλικός, καὶ αὐτὸς Ἰάκωβος, εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ἐν τῇ ῥηφοκίνδυνῳ αὐτοῦ πολιτικῇ. Παιδευμένος καὶ γλωσσομαθῆς, οὐ μόνον ἡγεμὼν τῆς Σάμου ἐγένετο, ἀλλὰ μετεπέδησε καὶ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας μετὰ τὸ 1561. Ὅρα L e g r a n d, Deux vies de Jacques Basilicos 1889 καὶ Urechî (Picot) Chronique de Moldavie, σ. 407. Ὅρα καὶ Turcogr. σημ. 248 καὶ ἐπιστολὴν 247 καὶ διόρθωσιν παρὰ L e g r a n d, ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. XV III.

³ Βεβαίως τοῦ αφρηθ'.

τῆ Τουρκογροιαίᾳ (556—557), ἣτις φέρει μόνον ἔτους σημειωσιν οὐχὶ δὲ μηνός¹. Ἐπιγράφεται δὲ ἐν τῇ ᾧα κάτωθι κατὰ κάθετον διεύθυνσιν «Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ κῶ Ἰωάσαφ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ κῶ μοι αἰδεσιμωτάτῳ».

Οἶονεὶ ταύτης συνέχειαν θεωρητέον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωακεῖμ τοῦ Καμεραρίου ἐκ Παβεπέργης πρὸς τὸν Δημήτριον (τὸν νοτάριον τοῦ ῥηγὸς Πογδανίας) χρονολογουμένην «τῆ τῆς θερικῆς τροπῆς (ἡμέρα) ἔτει ἀπὸ Χριστογονίας αῤῥξ'». Ἡ ἐπιστολὴ (0,220×0,160) προσκεκολλημένη εἰς τὴν συλλογὴν τῆ προηγουμένη ἐπιγράφεται «Τῷ τιμωτάτῳ κυρίῳ Δημητρίῳ² ὄπου ποτ' ἂν τύχη ἐπιδημῶν», ἐστὶ δὲ χρήσιμος, δότι γινώσκονται διὰ ταύτης λεπτομέρειαι τινες τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Μελάγχθονος³. Ἀνεῦρον ἐπίσης καὶ ἐπιστολὴν Μιχαὴλ τοῦ Σοφιανοῦ πρὸς τὸν Ἰ. Καμεραρίον ἐκ Παταβίου πυανειῶνος ζ' φθίνοντος αῤῥξ' χρονολογουμένην. Ταύτης ὑποκείμενόν ἐστι συμφωνία περὶ ἐκδόσεως βιβλίων καὶ ἐκλογῆς τυπογραφείων. Ὁ Σοφιανὸς πολλῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀναγεννήσεως φίλος γενόμενος ἀπεβίωσε τῷ 1564⁴.

Ἐν τῷ XV τόμῳ τῆς συλλογῆς ταύτης τοῦ Καμεραρίου εὔρον ἐν φύλλῳ 176 Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου, τοῦ ἐκ Βερροίας, σχέδιον ἐπιστο-

¹ Ἐν τῷ α' μέρει τοῦ βιβλίου, οὗ ἡ ἐπιγραφή «Martini Crusii Poematum graecorum libri duo . . . Eiusdem Martini Crusii, Orationum liber unus», ἐδημοσιεύθη πρῶτον ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ πρὸς τὸν πατριάρχῳ ὡς καὶ ἡ τοῦ Κρουσίου πρὸς τὸν Ραρτοῦρον Ἀλέξιον (σ. 117 καὶ ἐξῆς) ἣν ἀντιγράψας ἐπέστειλα τῷ Legrand ἀγνοοῦντι καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ τοῦ βιβλίου (Bibl. Hell. I, σ. 312 κ. ἐ.). Τὸ βιβλίον τοῦτο σπανιώτατον τετύπεται ἐν Βασιλείᾳ calendis Augusti anno salutis 1566 (παρὰ Brunet 1567) εἰς 4ον, ἀπόκειται δ' ἐν Τυβίγγῃ ὑπ' ἀρ. $\frac{\Delta\text{K}\beta}{1}$ 4ον.

² «Δημήτριος τοῦνομα φίλος φάσκων εἶναι Μυσίου» δηλ. ἐκείνου τοῦ ὁμωνύμου, τοῦ Μυσοῦ, ὅστις ἔγραφε πρὸς τὸν Μελάγχθονα (σ. 263—264 οὐχὶ 164, ὡς τὸ ἐντυπον παρὰ Turcogr.) καὶ ὅστις κατ' ἐπιστολὴν τοῦ Μελάγχθονος πρὸς τὸν Ἰωάσαφ (Turcogr. 557—559) «τάς (τῶν Λουθηρανῶν) συνάξεις ἐώρακε καὶ τῆς διδασκαλίας ἀκροατῆς ἐγένετο» «Qualis vir Demetrius» ὄρα Turcogr. σ. 264. Ἰδὲ καὶ Β α φ ε ἰ δ ο υ, Ἐκκλ. ἰστορ. Γ, 44 κ. ἐξ.

³ Φίλιππος ὁ Μελάγχθων ἀπεβίωσε τῇ 19 Ἀπριλίου 1560 ἐν Βιττεμβέργῃ. Ἐν σελ. 94 τοῦ Β' μέρους τοῦ ἐν τῇ σημ. 1 προηγουμένης σελίδος μνημονευθέντος συγγράμματος φέρεται ἐπίγραμμα τοῦ Κρουσίου 78 στίχων ἄξιον ἰδίας ἀναγραφῆς. Ἐν δὲ τῇ ᾧα τῆς 98 σελ. «Mortuus est die 19 April 1560 amplius 63 annos natus». Τοῦ ποιήματος τοῦ Κρουσίου ἐπιγραφή «Μαρτίνου Κρουσίου Μελάγχθων αῤῥξ'». Ἐπιτραπήτω μοι ἐκ πολλῶν ἵνα μνημονεύσω, ὅτι ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Γραμματικὴ τοῦ Μελάγχθονος μέχρι τοῦ 1622 τεσσαράκοντα τετράκις ἐξεδόθη.

⁴ Ὁρα V o g e l - G a r t h a u s e n, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 320.

λῆς αὐτογράφου, ἐν ᾧ σβέσματα τινα ἀπαντῶσιν. Ἡ ἐπιστολὴ ἐκ 30 μόνον σειρῶν πλὴν τῶν τῆς προσφωνήσεως καὶ τῆς ὑπογραφῆς, γράφεται ἐν Νυρεμβέργῃ πρὸς Γρηγόριον Κουέκκιον (τὸν ἱατρον) «ἔτει τῆς τοῦ Θεοῦ πατρὸς καταλλαγῆς αχκστ' Μεταγεινιῶνος ε' ἰσταμένου» ἦτοι τρίμηνον πρὸ τῆς εἰς Τυβίγγην καθόδου αὐτοῦ, ὅπου, ὡς γνωστόν, ἐπὶ δεκάμηνον διατρύφας καὶ τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων ἀκροατῆς γενόμενος¹, ἐσιτίζετο δημοσίᾳ δαπάνῃ, προνοίᾳ γενναίᾳ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βυρτεμβέργης ἐν τῷ τῶν φοιτητῶν συσσίτιῳ², ἔμεινε δὲ παρὰ τῷ ἀσιανολόγῳ καθηγητῇ W. Schickart, ἀληθεῖ πανεπιστήμονι³. Τὴν ἐπιστολὴν παρατίθημι ἐνταῦθα οὐχὶ ἐν τῷ ἐπιμέτρῳ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἐπισυνημμένον ἐπίγραμμα.

«Χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ ἑνὸς τρισυποστάτου καὶ ὁμοουσίου Θεοῦ.

Εἰώθασι οἱ ὀφείλοντες ἐνέχυρον παρατιθέναι τοῖς δανεισταῖς ὑπὲρ τοῦ δανείου, ἵν' εἴ τι ἀντίξοον αὐτοῖς συμβῆ, ἔχοιεν οἱ δανείσαντες ὅθεν ἀνακτῆσαιντο τὸ καταβληθέν. Εἰ δέ τι κεμῆλιον μὴ ἦ τοῖς ὀφειλέταις τοῦ δανείου ἀντάξιον, ὃ ἂν ἐνεχειρᾶσωνται, χειρογράφους βούλονται τὰς ὀφειλὰς ἐμπεδοῦν, δι' ὧν οἱ χρῆσται⁴ τοὺς ὀφείλοντας εἴτε ἀναβαλλομένους τὴν ὀφειλὴν εἴτε καὶ ἀρνούμενους ταύτην (εἰ τῶν κακίστων τυγχάνουσιν ὄντες) ἔχοιεν ἐλέγχειν τε καὶ ἀναγκάζειν πρὸς τὴν ἀπότισιν. Ἐγὼ δέ, ἄνερ περιφανέστατε καὶ ἐξοχώτατε, κύριε Γρηγόριε Κουέκκιε ἐν ἱατροῖς λαμπρότατε, ἐπειδὴ πλείστης εὐνοίας ἔφθην ἀπολελευκῶς πρὸς τῆς σῆς ἐνδοξότητος, πλείστην τε φροντίδα ὑπὲρ ἐμοῦ ἤδη αὐτὸς κατεβάλου, ὅπως τήν τε ἀποῦσάν μοι ὑγίειαν ἀνακαλέσῃς⁵ καὶ τὴν ἐνοῦσαν διασώσῃς (ταῦτα γὰρ ἔστι περὶ ἧς ἡ φιλόφρονος ὑμῶν τέχνη καταγίνεται), ἀντεῦθεν πολλῆς εὐχαριστίας ὀφειλέτης σοι ἐγενόμην, οὔτε ἀποδοῦναι σοι τὸ ὄφλημα οἷός τέ εἰμι (πόθεν γὰρ ξένος καὶ ὁδοιπόρος τυγχάνων;) οὐδὲ κεμῆλιον ἔνεστί μοι, ὃ ἂν ἐνχειρῶσαιμι εἰς ἀσφάλειαν τοῦ ὀφλήματος⁶

¹ Τῇ 17 ὀβρίου 1626 ἐνεγράφη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὡς ὁ μακαρίτης δεινὸς σασκρικιστῆς R. Roth ἐπέστειλε τῷ περὶ Μητροφάνους γράψαντι ἀρχιμανδρίτῃ Α. Δημητριάκοπούλῳ. (Ἐν Λειψίᾳ 1870 σ. 24). Πρβλ. Ρ ε ν ι ε ρ η, Μητροφάνης Κριτοπούλος, Ἀθήναι, 1893, σ. 74.

² Ὅρα τί τὸ συσσίτιον τοῦτο, τὸ Collegium illustre, ἐν ᾧ μετὰ πριγκήπων καὶ εὐπατριδῶν ἀνεστρέφετο ὁ ἡμέτερος ἐν Ρ ε ν ι ε ρ η, σ. 78.

³ Allgem. Deutsche Biographie ἐν λ. Ὁ Schickart ἐκδοὺς ἐν Τυβίγγῃ τῷ 1628 Tarih. h. e. Series Regum Persiae εἰς 4ον πολλὴν ἐκαρπώθη βοήθειαν ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Κριτοπούλου καθημερινῆς συναναστροφῆς, σ. 80.

⁴ «Εἴτε» διεσβεσμένον.

⁵ Ἠγεῖται τοῦ ἀνακαλέσῃς ἢ σβεσθεῖσα λέξις διασώσῃς.

⁶ «Τουτὶ δὲ τῷ» διαγεγραμμένον.

τουτωῖ δὲ τῷ χειρογράφῳ πασιδῆλον ποιῶμαι πλείστας χάριτας ὀφείλιν σοι, ἃς ἀρνήσασθαί με οὐποτ' ἂν ἐάσῃ, ἀλλὰ κἄν ἡ ὑπέρθεις τῆς ἀποτίσεως μακροτέρα τοῦ δέοντος γένηται, τοῦθ' ὅπερ τις δεινὸς καὶ ἀδέκαστος δικαστῆς βιάσεται με πρὸς ἀνταπόδοσιν.

Ἴνα δὲ αὐτὸς τὴν ἐμὴν πρὸς σὲ εὐνοίαν ἴδῃς ἀκίβδηλον οὖσαν καὶ ἔξω πάσης σκηνῆς καὶ φαινάκης (sic) τουτί το ἔπος τὸ σμικρὸν καὶ εὐτελέες, ὅπερ εἰς τὴν ἐκδοθησομένην σοι, ὄσονούπω, ἀνατομικὴν βίβλον¹, ἀρκούντως οἶμαι, τοῦτο παραστήσει, ᾧ τεκμηρίῳ χρώμενος τοῦ ἐς αἰεὶ ἀγαπᾶν με μὴ λήξης.

Ἐρωμένως μοι διαβίῳης καθ' ἐκάτερον τὸν ἄνθρωπον ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἐνὶ τῆς ὑπεραγίας Τριάδος, τῷ θεανθρώπῳ καὶ μόνῳ Σωτῆρι ἡμῶν.

Ἐν Νωριμβέργῃ. Ἔτει τῆς τοῦ Θεοῦ πατρὸς καταλλαγῆς αφεστ' Μεταγεινιῶνος ε' ἴσταμένου².

τῆς ἔξοχότητος ὄλος, ὡς οἶδας.

Μητροφάνης ἱερομόναχος ὁ Κριτόπουλος, ὁ ἐκ Βεροῦσίας τῆς Μακεδονίας³.

Τὸ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐπίγραμμα (ἔπος) ἔχει ὡς ἐξῆς (φ 177a) :

«Εἰς τὸν πολυμαθέστατον καὶ ἐνδοξότατον κύριον Γρηγόριον τὸν Κουέκκιον, διδάσκαλον τῆς ἰατρικῆς τέχνης περιφανέστατον, ἐμόν τε φίλον καὶ σπουδαστὴν⁴ φιλανθρωπότατον.

Κρυπτάδια φθιμένον καὶ νεκροῦ σώματος εἰ σὺ εἰδέμεναι βούλει, τήνδε λάβε γλυκερὴν καὶ νεοτευχῆ, ᾧ φίλε, βίβλον, τὴν σοφίης καὶ τέχνης ἐργοπόνου ἔμπλεον, ἣ σε τάδε ἀτρεκέως καταδείξει ἥμιστ' εἰς χρόνον ἄδρῶν ἀλλ' εἰς μῆκος ὁδοῦ ἀτραποῦ οὐ δολιχῆς.

Γρηγόριος δὲ πατὴρ ὁ Κουέκκιος ἔπλετο τῆς δειητὸς πολλῶν φέρτατος ἢδ' ἀγαθός.

Τοῦδ' ἦτοι κλέος ἐστὶν ὅσον τ' ἐπισκίδναται ἠὼς οὐ πᾶσ' αἰ ἀρεταὶ τοῖς μετόπισθι σαφεῖς.

¹ «Βίβλον» διεσβεσμένον, ἀλλὰ πάλιν γεγραμμένη ἡ λέξις βίβλον ἐν συνεχείᾳ τοῦ λόγου.

² Φθίνοντος, ὅπερ ἐσβεσμένον προηγείται τῆς λέξεως ἴσταμένου.

³ Μητροφάνης βραχυγραφία Μῆς καλλιγραφικώτατα καὶ ἡ λέξις ἱερομόναχος διὰ μονοκονδυλιᾶς.

⁴ Μεταξὺ τῶν δύο τούτων λέξεων εὑρεται διεσβεσμένη συλλαβὴ λέξεως «εἰλ» (ικρινῆ ;)

Αὐτός σοι ὄστ' ἄ λευκὰ καὶ σπλῆγὰ τε αἵματόεν τε
ἦπαρ δηλώσει, πάντα τ' ἀσαφέα¹.

Μητροφάνης ἱερομόναχος ὁ Κριτόπουλος, ὁ ἐκ Βεροῦσίας τῆς Μακεδο-
νίας»².

Ἐν τῇ 4 σελίδι τοῦ φύλλου τῆς ἐπιστολῆς τῇ 177β ἔξωθι εὔρηται ἡ
ἐπιγραφή:

«Ἄνδρι πολυμαθεστάτῳ, σοφωτάτῳ τε καὶ ἐνδοξοτάτῳ, κυρίῳ Γρη-
γορίῳ τῷ Κουεγκίῳ διδασκάλῳ τῆς ἰατρικῆς τέχνης περιφανεστάτῳ, ἐμῷ
τε φίλῳ καὶ σπουδαστῇ φιλανθρωποτάτῳ».

Περί τῆς ἀνωτέρω ἐπιστολῆς οὐδεὶς τῶν τριῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν,
τῶν περὶ τοῦ Κριτοπούλου γραψάντων, λόγον ποιεῖται, οὔτε ὁ ἀρχιμ. Δη-
μητριάδης, οὔτε ὁ Γ. Μαζαράκης, οὔτε ὁ Μ. Ρενιέρης³.

Ἐπιστέλλεται τῷ Γρηγορίῳ Κουεγκίῳ (Cuercius), υἱῷ Γεωργίου τοῦ
Κουεγκίου, καθηγητοῦ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἑλλάδος φωνῆς ἐν
Ἀλτόρφῃ⁴, παρ' ᾧ ὁ Κριτόπουλος καὶ διέμενεν ὄτ' ἐσπουδαζεν ἐν τῷ
αὐτόθι πανεπιστημίῳ, τῷ νεοπαγεῖ, ὑπότροφος ὢν τῆς εὐγενεστάτης Γε-
ρουσίας, τῆς πλησίον Νυρεμβέργης⁵.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς δεικνύται ἡ τοῦ Κριτοπούλου εὐγνωμοσύνη πρὸς
τὸν ἰατρὸν «τὸν τὴν ἀποῦσαν ὑγιεῖαν αὐτοῦ ἀνακαλέσαντα καὶ τὴν ἐνοῦ-
σαν διασώσαντα», τὸν καὶ ἐν τῇ Φιλοθέμῃ ὑπογράφοντα (σ. 173). Οὐχὶ
ῥηθῆ ἔστιν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ σεβαστοῦ Ρενιέρη Luercius ἀντὶ τοῦ Quec-
cius συγχυθέντος εὐκολώτατα τοῦ Q ὡς L⁶.

Ἰνα μὴ ἐπανέρχωμαι εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Κριτοπούλου, ἐπισημειοῦμαι ὅτι
ἀμέσως ἔπεται καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ ἐν ἄλλῳ φύλλῳ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἡμῖν
ἔμεινε κεκολοβωμένη, διότι ἀπεκόπη τὸ ἐκ τῆς διπλώσεως κάτω μέρος τοῦ
φύλλου, κατ' ἀκολουθίαν δὲν γνωρίζομεν τίνοι ἀναφέρεται, τίνοι χρόνῳ γρά-

¹ Τὰ κυριότις στοιχεῖοις ἐξ ἐμῆς διορθώσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι μετὰ τὴν ἐπι-
γραφὴν ἀμέσως ἐν τῇ σελίδι ὑπάρχουσιν αἱ τέσσαρες λέξεις «κρυπτάδια φθιμένου
καὶ νεκροῦ» διὰ γραμμῆς ἀπλῆς διαγεγραμμένα καὶ εἶτα τὸ ἐπίγραμμα.

² Ἡ ὑπογραφή ὀλόγραφος.

³ Λειψία 1870. Καίφω 1884. Ἀθήνησιν 1873.

⁴ Ὁ Κουεγκίος (Γεώργιος) μετέφρασεν εἰς τὴν τῶν Λατίνων γλῶσσαν τὸν
δημοσίᾳ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀπαγγεληθέντα ἑλληνιστὶ πανηγυρικὸν λόγον ὑπὸ τοῦ
Κριτοπούλου (25 Δεκεμβρίου 1625), τὸν ἐν Ἀλτδορφίᾳ δημοσιευθέντα ἀμέσως ἐν
τῷ πανεπιστημιακῷ τυπογραφεῖῳ 1626 εἰς 4ον. Ἀντίτυπον τοῦ σπανιωτάτου τού-
του βιβλίου ἠτύχησα ἴν' ἀγοράσω.

⁵ Ὅρα Δ η μ η τ ρ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, Δοκίμιον περὶ Μ. σ. 17 καὶ Ρ εν ι έ ρ η,
«Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος ἐν Γερμανίᾳ», σ. 73 καὶ ἐξῆς σ. 83 διὰ τὰς ἐν Τυβίγ-
γῃ περιποιήσεις καὶ τιμὰς.

⁶ Ρ εν ι έ ρ η. σ. 65 καὶ 67.

φεται, τοῦ σωζομένου φύλλου 178β τῆς ὀπισθίας σελίδος ἀγράφου μενάντος ¹.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης σώζονται μόνον δέκα πέντε σειραὶ πλὴν τῆς προσφωνήσεως, ἔχουσι δὲ ὡς ἑξῆς :

«Χάριν καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ ἐνὸς καὶ τρισυποστάτου καὶ ὁμοουσίου Θεοῦ.

Οὐδεμία τῶν εἰς Νυρεμβέργην ἐλεύσεων οὕτως ἀηδῆς μου ὑπῆρξεν ὡς ἡ ἐσχάτη αὕτη, ἐπεὶ οὐκ ἐγένετό μοι ἄλλῃς καὶ καταθυμῶς τῆς σῆς συνναστροφῆς καὶ γλυκυτάτης συλλυγίᾳς ἀπολαῦσαι, ἐξ ἧς ὡσπερ τὸ κέρδος διπλοῦν (τό γε εἰς μάθησιν ἦκον καὶ εἰς ἡθῶν κοσμιότητα) οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ τούτων ἡδονὴ διπλῆ μοι προσγίνεται, τσαυτὴ δὲ καὶ ἡ ζῆμια ἀποτυγχάνοντι τῆς ἐφέσεως.

Ἐπανῆκον οὖν Ἀλτορφίαζε ἀθυμῶν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀσχάλλων ὡς μηκέτι τῆς ἀθυμίας γαληνιᾶν δυναμένης. Ἐπὶ σοὶ δὲ κεῖται, ᾧ ἡ πειθὴ ἐπικάθηται καθάπερ μάλιστα τοῖς ἔρασιμοῖς ἀνθεσι τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας διασκεδάσαι διὰ μελιρρῦτων πρὸς με γραμμάτων, ἀναπληροῦντων μοι ὡσπερ τὴν ζῆμιαν, ὅπερ ὅτι ποιήσεις οὐκ ἀμφιβάλλω καὶ συντόμως μέντοι· οὐ γὰρ ἀνέξῃ παρορῶν με τῇ ἀθυμίᾳ καταβαπτίζεσθαι. Ἐμοὶ γὰρ εἰ καὶ ἐλπὶς τοῦ μετ' ὀλίγον σε ὄψεσθαι καὶ τῆς ἐνούσης σοι σοφίας κατατρυφῆσαι, χρηστὰς ὑποτείνω μοι ἐλπίδας, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματι οὐκ ἀπέχομαι εἰ μὴ καὶ διὰ γραμμάτων καρποῦσθαι ². Ἐἴεν. Ὁ νύμφιος παρ' ἡμῖν ἐστίν, ὃν εἴ γε ἀναμνήσεις περὶ οὗ καὶ ἄλλοτε ἔφθην σοι εἰπόν τὰ μέγιστα . . . ».

Πρὶν ἢ καταθέσω τὸν κάλαμον περαίνων τὴν ἔκθεσιν ταύτην θεωρῶ ἀπαραίτητον, ἵνα ὑπομνήσω τοῖς περὶ τὸν σοφώτατον καὶ ὁμολογητὴν πατριάρχη Κύριλλον, λέγω τὸν Λούκαριν, ἀσχολουμένους καὶ περὶ τὰ κατ' αὐτόν, ὅτι ἐν τῷ Δ' καὶ τῷ Θ' τόμῳ τοῦ πολυτίμου κώδικος τοῦ Καμεραρίου (Collectio 4 et 9) ὑπάρχουσι πρωτότυποι αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ λατινιστὶ τε καὶ ἰταλιστὶ πέντε. Ἡ μελέτη τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ὧν τινὲς εἰσι καὶ συνθηματικαὶ δι' ἀριθμῶν ἐν τῇ συναφείᾳ τοῦ λόγου πεποικιμέναι διὰ τὰ κύρια ὀνόματα προσαπαιτεῖ γνώσεις βαθυτέρας τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας τοῦ μεγάλου τούτου πατριάρχου καὶ τῆς βιβλιογραφικῆς, διὰ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ ἱστορίαν κινήσεως, ἀρχαιοτέρας τε καὶ νεωτέρας, χρησιμωτάτης διὰ τὴν πατριαρχικὴν ταύτην μονογραφίαν, ἅμα δὲ τῶν δημοσιευθέντων τε καὶ ἀνεκδότων ἑγγράφων. Ὁ Legrand ³

¹ Ἐπέδειξα τῷ κ. Leidinger τὸ μέρος ἵνα σημειωθῇ προσηκόντως.

² Ἐνωθεν «ὦμαι» (sic).

³ L e g r a n d, Bibl. Hellen. IV, 161 καὶ ἑξῆς.

πληροῖ τὸν τέταρτον τόμον τῆς δευτέρας σειρᾶς τῆς ἑλλ. Βιβλιογραφίας αὐτοῦ σχεδὸν ὅλον διὰ θαυμασίας συλλογῆς περὶ Λουκάρως σημειωμάτων καὶ ἐγγράφων, προλογίζων δὲ λέγει, ὅτι παρὰ λογίῳ τινί, οὗ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα, εὔρε καὶ συνεβουλεύθη σειρὰν ὑπερεκατὸν αὐτογράφων τοῦ μάρτυρος πατριάρχου ἐπιστολῶν ἰταλιστὶ τὸ πλεῖστον γεγραμμένων καὶ τινων λατινιστὶ μιᾶς δὲ μόνον ἑλληνιστί, ἀλλὰ χρῆσιν αὐτῶν δὲν ἐποιήσατο.

Τὰ κατὰ τὴν πολυτάραχον πατριαρχικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν ἀπεκδεχόμενος παρὰ τοῦ χρονογράφου τῆς μ. Ἐκκλησίας καὶ φίλου κ. Μ. Γεδεών, τοῦ προαγγείλαντος τοῦτο δημοσίᾳ¹, ὑποβάλλω ἐνταῦθα τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν καὶ τὰς χρονολογίας πρὸς βοήθειαν τοῖς μελετηῶσιν.

Ἡ πρώτη ἔξωθι ἐπιγράφεται.

«Doctissimo ac humanissimo viro Domino Ioanni Wytembogart, ministro verbi divini in aula potentissimi Principis Mauritii, Domino ac fratri in Christo colendissimo.

Χρονολογεῖται δὲ Data Constantinopoli 1612, 30 Maii D. Vestrae frater ac servus in Christo Cyrillus Lucari Patriarcha Alexandriae.

Ἡ δευτέρα λατινιστὶ καὶ αὐτὴ ἀπευθύνεται Doctme ac Rme vir, Domine Feste Homm frater in Chro observantisse . . . salutem.

Χρονολογεῖται Datae Constli 3 Novembris stylo veteri 1627 in Chro frater.

Cyrillus Patriarcha Constantinopolitanus.

Ἡ τρίτη ἰταλιστί, ἧς καὶ φωτογραφικὸν ἀντίγραφον ἐκράτησα, διότι τῶν πολλῶν ἀριθμῶν ἢ ἐξήγησις εὐθύς ἐπ' αὐτῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ λαβόντος αὐτήν.

Χρονολογεῖται in Rhodo alli $\frac{16}{26}$ Juglio 1635 di V. Ecce Illa Humilisso et affmo servitore. Cyrillo Patriarcha².

Ἡ τετάρτη ἰταλιστὶ καὶ αὐτὴ χρονολογεῖται di Rhodis 14 Maijo, stylo veterio 1636. Ἐν τῇ τετάρτῃ σελίδι, τῇ ἀγράφῳ, φέρεται ἡ διεύθυνσις Illmo Sr. Ambasciatore di Fiandra³.

Ἡ πέμπτη ἰταλιστὶ καὶ αὐτὴ χρονολογεῖται 23 Marti stylo veterio. Ἀναφέρεται All illustrissimo Ambasciatore di Fiandra⁴.

¹ Π. Πίνακες 563 ἐν ὑποσημειώσει.

² Πρβλ. τῆς αὐτῆς ἡμερομ. καὶ χρονολογίας ἐκ Ρόδου πρὸς τὸν Δεγῆρον (Leger) ἰταλιστὶ ἐν L e g a n d. B. H. IV. σ. 485—86.

³ Ὑπὸ τοῦτο δι' ἄλλης χειρὸς di Rodo A (;) 18 Maij 1636.

⁴ Ἄνευ ὑποδείξεως μέρους καὶ ἔτους (s.l.n.d.) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ πατριάρχης διαβιβάζει χαιρετισμούς καὶ τῇ προσβείῳ «Madama . . . saluto . . . la magnifica signora Leonora».

Τοῖς ἀρομοδιωτέροις ἀφήμι, ἵνα ἐκ τῶν χρονολογιῶν τούτων, ἐφ' οἷς δύνανται ἵνα στηριχθῶσι, πορισθῶσι συμπεράσματα, εἰς ἃ τό γε νῦν ἐγὼ ἀδυνατῶ.

Καταλίγων ὑποσημειοῦμαι ὅτι ἐν τῷ ἐθνικῷ Βαυαρικῷ Μουσεῖῳ (Bayer National Museum), τῷ ἐν τῷ Μονάχῳ, ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 4 αἰθούσῃ, ἐν ἣ ὑπάρχουσι καὶ εἰκόνες τῶν τελευταίων Βυζαντινῶν χρόνων, τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἑλληνικῶν καὶ ρωσικῶν (ΙΔ'—ΙΘ' αἰῶνος) ἐκτεθεμέναι πρὸς παραβολὴν ἄλλων ἐργασιῶν συγχρόνων τῆς Δύσεως, ἀπίνητσα καὶ εἰκόνα μεγάλην τοῦ ἁγίου Γεωργίου λαμπρᾶς ἐργασίας, ἀρχαίας κατ' ἐμέ. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἥς φωτογραφικὸν ἀποτύπωμα, ἰδέαν τινὰ παρεχόμενον, συνυποβάλλω, προέρχεται ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ (Patriarchalische Kirche) ὡς καὶ ἐπ' αὐτῆς σημειοῦται κατὰ τὸν J. Mordtmann, ὅστις ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μου δι' ἐπιστολῆς, προέρχεται (angeblich aus d. Pammakaristos) ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Παμμακαρίστου. Ἀδαῆς ὢν τῆς ἀγιογραφίας οὐδὲν δύναμαι ἵνα βεβαιώσω, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται μοι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ὀνόματος τῆς εἰκόνης καὶ τοῦ νῦν ναοῦ, τοῦ ἀπὸ τριακοσίων ἐτῶν πατριαρχικοῦ, ἵν' ἀναγάγω ταύτην εἰς τὴν περιοσίαν τοῦ ναοῦ τούτου. Δυποῦμαι σφόδρα ὅτι μὴ δυνηθεῖς ἔτι ἵν' ἀνεύρω ἐν τοῖς χαρτίοις μου τὴν τε περιγραφὴν αὐτῆς καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Μουσείου εἰλημμένας περὶ τῆς εἰκόνης σημειώσεις, ἅς ἅμα τῇ αἰτήσει μου ἠγαθύνθησαν οἱ σεβαστοὶ διευθυνταὶ τοῦ ἐκλάμπρου τούτου ἰδρύματος, ἵνα μοὶ παράσχωσιν ἐπισήμως, περιορίζομαι λέγων μόνον ὅτι αὕτη ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου ἐδόθη τῷ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸ πατριαρχεῖον ἐπισκεψαμένῳ πρίγκιπι Max von Bayern, ἀδελφῷ τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, μακαρίτου Ὁθωνος, ζητήσαντι αὐτὴν (1833)¹. Ἡ εἰκὼν παρίστησι τὸν ἅγιον περιβεβλημένον κόκκινον μανδύαν καὶ κρατοῦντα διὰ τῆς δεξιᾶς ὑψωμένης τὸν σταυρόν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς τὰ κάτω ξίφος, καθ' ὅλα δὲ τὰ μέρη αὐτῆς ἔχει ὁμοίμορφα ἐν ὄλῳ 76 στάσιμα, ἐν οἷς διαζωγραφοῦνται τὰ τρόπαια². Αὕτη νομίζω, Παναγιώτατε Δέσποτα, ὅτι ἔπρεπεν ἵνα σημειωθῇ κατακλιεῖς τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἦν ἔχω τὴν μεγάλην τιμὴν ὑπογράφων ἵνα καταθέσω ταῖς Παναγιωτάταις Ὑμῶν, Παναγιώτατε, χερσὶ διὰ τὰ περαιτέρω.

¹ Ὑποβάλλω συνάμα τῆς ἁγίας εἰκόνης φωτογραφίαν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ληφθεῖσαν, ἅμα δὲ καὶ τίθημι τῆς εἰκόνης τὴν ὑαλίνην πλάκα διὰ τὸ Σκευοφυλάκιον.

² 13+13+6+6
13+13+6+6 στάσιμα.

Περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου σήμερον ἔχομεν ἔκδοσιν τοῦ λήξαντος ἔτους (1913) ὑπὸ τοῦ A u f h a u s e r «Miracula S. Georgii» ἐν Λειψίᾳ παρὰ Teubner.

Κύριος ὁ Θεὸς διατηροίη τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα εἰς μακρότητα ἡμερῶν ἐν εὐεξίᾳ κατ' ἄμφω πρὸς καλὸν τῆς στρατευομένης ἔκκλησίας.

Κατασπαζόμενος τὴν χαριτόβρυτον Αὐτῆς δεξιὰν νικώτατα

Εἶμι ταπεινότατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων

B. A. Μυστακίδης

Ἐν Φαναρίῳ τῇ 15 Φεβρουαρίου 1914.